

τοὺς Βουλγάρους γενναίως κατηγονίζετο, ὡς ἐνθένδε μεγίστην ἀποίσασθαι εὐκλειαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν πρὸς ὑποστροφὴν τρίβον ἐστήριξε, τῶν ὑπηκόων πλείστα κατατιώμενος, ὡς μὴ πεφροντικῶτων τῶν ἐγγράφων ὄρκων αὐτῶν». Πάντες δὲ οἱ λοιποὶ χρονογράφοι, ὃ τε Ἰγνάτιος ἐν βίῳ τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου, καὶ ἡ ἀνωνύμως γραφεῖσα περὶ Λέοντος τοῦ ἀρμενίου χρονογραφία, καὶ ὁ Σκυλίτζης, καὶ ὁ Κεδρηνός, καὶ ὁ Ζωναρᾶς, καὶ ὁ Μανασσῆς, καὶ ὁ Γλυκᾶς ἐπιρρίπτουσι τὴν εὐθύνην τῶν ἐπιγενομένων εἰς τὸν Λέοντα καὶ βεβαιοῦσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον θετικώτερον ὅτι οὗτος ἐξ ἀρχῆς ἐπεβουλευθῆ τὸν Μιχαὴλ ἵνα καταλάβῃ τὴν ὑπερτάτην ἀρχήν. Ἐν τοιαύτῃ τῶν μαρτυριῶν καταστάσει νομίζομεν ὅτι ὁ πλείοτερον τῶν ἄλλων ἀξιόπιστος ὁδηγὸς εἶναι ὁ Θεοφάνης ὡς πλησιέστερος εἰς τὰ πράγματα καὶ διότι ἡ γνώμη τὴν ὁποίαν περὶ Λέοντος ἐκτίθησι φέρει πάντα τὰ ἐσωτερικὰ τῆς ἀληθείας τεκμήρια. Ἄν δυσκόλως ἤμποροῦμεν νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν ἀντίθεσιν εἰς ἣν ὑποπίπτει ἐπαινῶν ἤδη τοὺς συμβουλευσαντας νὰ πολεμήσωσιν, ἐνῶ προηγουμένως εἶχε κατακρίνει αὐτούς, ἢ πρὸς τὸν Λέοντα εὐμενῆς διάθεσις δὲν ἤμπορεῖ νὰ σημαίνει ἄλλο εἰμὴ ὅτι ἡ χρονογραφία συνετάχθη πρὶν ἢ ὁ Λέων ἀποκαλύψῃ ὀλόκληρον τὸ θρησκευτικὸν αὐτοῦ δόγμα. Ἄν ὁ Θεοφάνης ἔγραφεν ἀφοῦ ὁ Λέων ἀνεδείχθη τοσοῦτο σφοδρὸς τῆς μεταρρυθμίσεως ὑπέρμαχος, βεβαίως ἤθελε ζωγραφῆσαι αὐτὸν δι' ἑτέρων χρωμάτων, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἔγραψεν ἐνῶ ἦτο ἔτι ὄλωσ πρὸς τὸν ἄνδρα ἀδιάφορος, ὑπάρχει ἐγγύησις ὅτι ἐξέθηκε τὰ πράγματα ὅπως ἀληθῶς συνέβησαν καὶ ὅπως ἐν γένει ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἐπιστεύοντο. Δύο ἐκ τῶν ἀμέσως ἐπομένων χρονογράφων, οἵτινες ἔγραψαν ἀφοῦ ἀνεφάνη ἡ ὑπὲρ τῆς μεταρρυθμίσεως προαίρεσις τοῦ Λέοντος, καὶ ἀφοῦ παρήχθη μεγάλη μερίς συμφέρον ἔχουσα νὰ συκοφαντήσῃ τὸν ἄνδρα, ἀναφέρουσι μὲν ἤδη τὰ παραχθέντα κατ' αὐτοῦ θρυλήματα ἀναφέρουσιν ὁμως συγχρόνως, ὡς εἶδομεν, καὶ τὴν πρώτην ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπικρατήσασαν γνώμην, ὅπως εἶχεν ἰστορηθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους. Ἐπειτα δέ, καὶ μάλιστα κατ' ὅσον οἱ χρονογράφοι ζῶσιν ἀπωτέρω τῶν χρόνων οὓς ἰστοροῦμεν, δὲν εὐρίσκομεν παρ' αὐτοῖς εἰμὴ τὴν περὶ Λέοντος δαξασίαν, ἣτις συνέφερον εἰς τὴν καταβαλοῦσαν τὴν μεταρρυθμισὴν μερίδα. Μετὰ τὰς ἀπαραιτήτους ταύτας περὶ τῆς χρήσεως τῶν μαρτυριῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐξηγήσεις ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν γεγονότων.

Ἐπελθόντος τοῦ Κρούμμου εἰς Βερσινικίαν, οἱ στρατηγοὶ Ἰωάννης Ἀπλάκης καὶ Λέων ὁ Βάρδας ἠτοιμάσθησαν νὰ πολεμήσωσιν, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐδίστασε ν' ἀγωνισθῆ ἐκ παρατάξεως. Διὰ τὴν ἐδίστασιν, δὲν ἐξηγεῖται σαφῶς. Ἡ ἀνωνύμως χρονογραφία βεβαιῶσιν ὅτι ὁ βασιλικὸς στρατὸς ἦτο δεκαπλάσιος τοῦ στρατοῦ τῶν πολεμιῶν· ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἐκλάβωμεν κατὰ γράμμα τὴν εἶδησιν ταύτην πρέπει πάντοτε νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἦτο πολυπληθέστερος ἔκ τε τῆς εἰδήσεως ἐκείνης καὶ ἐξ ὅσων προείπομεν περὶ τῶν πολυαρίθμων σωμάτων τὰ ὁποῖα συνεκάλεσε περὶ ἑαυτὸν ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ. Παρεκτός δὲ τούτων ἡ μάχη ἔμελλε νὰ συγκροτηθῆ ἐν χώρᾳ οἰκείᾳ, ὅπερ παρείχε πολλὰ πλεονεκτήματα εἰς τὸν βασιλικὸν στρατόν. Ἐδίστασεν ἄρα γε ὁ Μιχαὴλ διότι ἐγίνωσκε τὰτάγματα ἐκεῖνὰ δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενα καὶ τούτου ἕνεκα μέλλοντα, ἂν ἤθελον νικήσει, νὰ ὠφελῆθῶσιν ἐκ τοῦ κατορθώματος τούτου ἵνα καθαιρέσωσιν αὐτὸν τῆς ἀρχῆς; Τὸ ἀναμφισβήτητον εἶναι ὅτι ἀνέβαλε τὸν ἀγῶνα, ὅτι ὑπεχώρησε μάλιστα μέχρῃς Ἀδριανουπόλεως καὶ ὅτι ἐν διαστήματι δεκαπέντε ἡμερῶν ὁ στρατὸς ἀνωφελῶς παρατεταγμένος ἔπαθε πολλὴν φθορὰν ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν ἕνεκα τοῦ θερινοῦ καύσωνος, ἐκ τούτου δὲ ἡ δυσαρέσκεια αὐτοῦ ὑπερέβαλε πᾶν μέτρον. Ἐν τῷ μεταξὺ εἰς